

A temetési szertartás a Farkas utcai (ma Strada Kogalniceanu) fél évezredes református templomban zajlott le. Búcsúbeszédet Jakó Zsigmond, a neves történész és Nagy Jenő, a Szótörténeti Tár munkaközösségének tagja mondott. A koporsót és a koszorúk garmadáját vivő lövontatta halottas kocsi mögött több ezer magyar nyelvésznek nevében B. Gergely Piroska tanszékvezető búcsúzott a szeretett mestertől. Jelen volt a temetésen a Magyar Tudományos Akadémia, a Művelődési Minisztérium képviselője, illetőleg a bukaresti magyar nagykövét és a kolozsvári magyar főkonzul is.

A házsongárdi temetőről méltán írják az útikönyvek, hogy Európa legszebb fekvésű sírkertjeinek egyike. A helybeli és az oda látogató magyarok mégsem csak ezért keresik fel, hanem mert a magyar művelődéstörténet legnagyobbjainak neveit olvashatjuk a régi és újabb sírköveken. Apáczai Csere János, Szenci Molnár Albert, Jósika Miklós, Brassai Sámuel, Misztótfalusi Kis Miklós, Kriza János és sok más írónk, költőnk, tudósunk síremléke után mostantól fogva egy újabb sírhalmot is látogatnunk kell ott: a Szabó T. Attiláét.

SEBESTYÉN ÁRPÁD

Szabó T. Attila koporsójánál

Országunk magyar tudományművelői, a pályatársak és a barátok nevében megrendülten búcsúzom Szabó T. Attilától. Sok évtizedes közös munka után mindnyájan elárvultan állunk koporsója mellett.

A villámcsapásszerű halál azonban csak töretlen szálfalakját dönthette le, csak az igaz barátot és nemzedékek tanítómesterét ragadhatta el körülökből, de a tudós életművén és az ember példáján az elmúlásnak sem lehet hatalma. Ez már elidegeníthetetlen, közös kincse a magyar tudománynak és mindenkori művelőinek.

Szabó T. Attila, hirtelen távozása ellenére, lezárt életművet, kacskaringós kitérők nélküli nyílegyenes, példás életutat hagyott reánk. Tudományos munkáit legmagasabb szakmai igényesség és szilárd erkölcsi tartás avatja a nyelvészet, a történelem és a néprajz megbízható, maradandó értékeivé. Eredményeivel megörökítette nevét e tudományszakok történetében. Életének és munkásságának azonban számunkra külön üzenete is van, és ezt mostani búcsúszunkkor jól emlékezetünkbe kell vésnünk.

Amikor monumentális főművének, a Szótörténeti Tárnak nekivágott, csak ön maga erejére hagyatkozva, ugyanúgy a kishitűség és a kilátástalanság köde ülte meg a lelkeket, mint manapság. Akkor is legtöbbször előtt a nehézségek előli megfutamodás látszott az egyetlen járható útnak. Szabó T. Attila azonban azt vallotta és hirdette, hogy tudományosságunk hagyományai minden valamirevaló kutatót helytállásra köteleznek. Személyes példájával visszaadta az önerőnkben való hitet, és ezzel új fellendülés elindítója lett kutatásunkban, mert kézzelfoghatóan bebizonyította: mostoha körülmények között is születhetnek nagyszabású tudományos teljesítmények, minthogy ezeknek minden időben maga a kutató ember a legfontosabb tényezője.

A temetésen elhangzott búcsúztatók magnóról leírt szövege.

És itt kell elárulnunk, közhasznú tanulságként, Szabó T. Attila rendkívüli pályájának nagy titkait: hivatását nem magányosan és nem tartalékok nélkül kellett teljesítenie, mert a terhek hordozásában mindig mellette állott felesége és családja, de hasonlóan segítette őt a természettel mindvégig megőrzött bensőséges kapcsolata is. A harmonikus családi élet melege és védelme, a havi vasok férfit acélozó zordsága, a sziklát is megőrlő hegyi patakok ereje és kristálytisztasága, a szelíd nyíresek és a virágos rétek költészete, az erdélyi tájak testet-lelket állandóan megújító sok-sok szépsége, a szülőföld megtartó ereje mind-mind benne munkált abban, amit Szabó T. Attilának köszönhetünk.

Szabó T. Attila emberi és tudósi példája a számunkra járható egyetlen utat világítja meg. Bizonyos vagyok felőle, hogy a mély és igaz humánus, a sajátunk féltő szeretetével társuló megbecsülése a másikénak, hűség a szolgálatban, a helyállás, a kötelesség teljesítése mindhalálig, és mindaz, amit Szabó T. Attila munkás, tiszta élete még jelképez, olyan emberi értékek, melyek halála után is fellobbantják a lángot fiataljaink szívében és követésre sarkallnak.

Kiemelkedő, igaz emberi élet, nagyszívű tudópálya és tudománytörténetünk felemelő fejezete zárul le Szabó T. Attila koporsójánál. De ezzel egyidejűleg országunk magyar tudományművelői számára ugyaninnen új erőforrás is fakad. És ebből mindenki meríthet magának, aki vállalja Szabó T. Attila útját, aki folytatni kívánja munkáját.

Megszomorodott lélekkel búcsúzunk Tőled, kedves barátunk, de nem végérvényesen, mert tudjuk, hogy példádon keresztül továbbra is velünk maradsz rögsöt utunkon, melyen járunk rendeltetett.

Nyugodj békében! Isten Veled!

JAKÓ ZSIGMOND

Mesterünktől, egy életen át tanítónktól búcsúzom kimondhatatlan fájdalommal mindazokkal együtt, akik Szabó T. Attila tanítványainak vallják magukat, ha az idő munkatársakká öregítette-érlelte is őket. Mert tanítványai vagyunk mindnyájan, akik mellette, vele dolgozhattunk s akiket ha tanári egyénisége tudósi nagysága megérintett, ellenállhatatlanul vonzaskörébe is kerített. Mivel? Nem verbális neveléssel — e tekintetben nagyon is fukarul bánt a szóval — de a hivatástudatnak, a szakmaszeretetnek és a kutatószenvédélynek olyan kisugárzásával, amely párját ritkító a szellem munkásai legjobbjainak sorában is. Azt is az ő példája tanította meg nekünk, hogy a hivatásbeli elkötelezettség képes megsokszorozni az erőt, és egy ember olyan eltökéltséggel és kitartással mint az övé volt, sokak munkájával felérőt végezhet. Hatalmas életmű ránk hagyásával tett hitet emellett, melyet a nyelv és a nyelvet beszélő ember kapcsolatára irányuló egyetemes érdeklődése alakított sokrétűvé.

Közvetlen és közvetett tanítványaira mindig mély benyomást tett az az életteli, emberközpontú nyelvszemlélet, a nyelv eseményeinek és a nyelvet beszélők sorsának egybefonódó vizsgálata, amely Szabó T. Attila professzort egész tudományos pályáján irányította. Erre tanította mint a magyar nyelvtörténet egyetemi tanára a diáknemzedéket, ez vált céltudatosan vallott tudományos ars poetikájává, ez teszi valamennyi művét a tömör szómagyarázatok százaitól a Szabó T. Attila terjedelmes köteteiig félreismerhetetlenül sajátjává, egyénivé, Szabó Attilaivá. Nem véletlen, hogy egyik tanulmánykötetének ezt a címet adta: A szó és az ember.

A szó és az ember — ez a két fogalom nemcsak kutatói koncepciójában, tanári egyéniségében is egybeforrt. Sokat, nagyon sokat lehetett tanulni Tőle a szóról, a nyelvről, de nem kevesebbet az emberről, az embertől is. Volt diákjainak százai emlékezhetnek rá: ha valaki kitűnően vizsgázott nála, a jó jegyet megtetézte egy meleg kézzsoritással is. Apró gesztus, de kifejezi feledhetetlen egyéniségének egyik igen jellemző vonását: a munkának és kiküzdött eredményének méltánylását, megbecsülését. Ezt a csalhatatlan értékmérőt is örökségül adta nekünk.

De bármily gazdag és betetőzött életművet hagyott maga után, bármennyi emberi és tudományos értékkel ajándékozott is meg hosszú élete során, hirtelen elvesztésével, most mégis kifosztottnak érezzük magunkat és igazságtalanul rövidnek a számára kiszabott időt. Alkotó erejéből ugyanis még sokra tellett volna, munkabírása s kedve sem merült ki, csak döbbenetes váratlansággal félbeszakadt.

Folytatását már csak tanári és tudósi példaképének továbbításától, emlékének a tanítványok hivatástudatába való beépülésétől remélhetjük. Úgy legyen.

BENEDEK PIROSKA

